

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра історії України та археології

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

**«Урбанізаційні процеси в Україні в другій половині ХІХ –
першій половині ХХ ст.»**

підготовки магістрів

спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)»

освітньо-професійної програми

«Середня освіта. Історія, правознавство»

та

спеціальності 032 «Історія та археологія»

освітньо-професійної програми

«Історія, європеїстика, археологія»

Силабус навчальної дисципліни «Урбанізаційні процеси в Україні в другій половині XIX – першій половині XX ст.» підготовки магістра, галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» (освітня програма «Історія, правознавство») та галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 032 «Історія та археологія»(освітня програма «Історія, європеїстика, археологія»).

Розробник: кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології Денисюк Василь Іванович

Погоджено

Гаранти освітньо-професійних програм: _____ проф. Шульга С. А.
_____ проф. Каліщук О. М.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри історії України та археології

протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри: _____ проф. Баран В. К.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань – 03 «Гуманітарні науки» Спеціальність – 032 «Історія та археологія» Галузь знань – 01 «Освіта/Педагогіка» Спеціальність – 014 «Середня освіта (Історія)» Освітній ступінь – магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 4 / 120		Рік навчання <i>перший</i>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр <i>другий</i>
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 14 год.
		Самостійна робота 88 год.
		Консультації 8 год.
	Форма контролю: залік	

II Інформація про викладача

ППП – Денисюк Василь Іванович.

Посада – доцент кафедри історії України та археології.

Контактна інформація: номер мобільного телефону – 0663893490, електронна адреса – denysyuk.vasyl@eenu.edu.ua.

Посилання на розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис дисципліни

- Анотація курсу.** Навчальна дисципліна є дисципліною вільного вибору навчального плану підготовки магістрів. У рамках вивчення дисципліни передбачено ознайомлення із основними категоріями урбаністики, особливостями розвитку урбаністичних процесів в Україні в означений період. Урбаністика – це поняття, яке було запроваджене в економічній географії, але перенесене в інші галузі науки, зокрема історію. Урбаністичні студії – напрям в

історичних дослідженнях, об'єктом яких є місто в багатьох аспектах: соціальному (місто як місце міжособистісних відносин на різних рівнях – від індивідуума починаючи і міським соціумом закінчуючи), етнічному (місто як центр міжетнічних взаємин), економічному (місто як центр виробничої та невиробничої сфери), культурному (місто як центр культурного та освітнього життя) та ін. В даному випадку об'єктом вивчення в рамках навчальної дисципліни є процеси, що відбувалися в містах України у період наймасштабніших та кардинальних змін в укладі мешканців міст – в другій половині XIX – першій половині XX ст. У цей час відбулося територіальне зростання міст України, а також відбулася якісна зміна їхньої ролі в житті українського народу.

2. **Пререквізити.** Навчальна дисципліна спирається на знання та компетентності, які були засвоєні здобувачами вищої освіти під час вивчення освітнього компонента «Історія сучасної цивілізації: війни, революції, збройні конфлікти».
3. **Постреквізити.** Навчальна дисципліна «Урбанізаційні процеси в Україні в другій половині XIX – першій половині XX ст.» є освітнім компонентом, що входить до переліку вибіркових. Знання, уміння і навички, засвоєні під час вивчення освітнього компонента «Урбанізаційні процеси в Україні в другій половині XIX – першій половині XX ст.» можуть знадобитися під час вивчення дисципліни «Полікультурність в сучасному світі», «Українці в зарубіжжі» (спеціальність 014 «Середня освіта (Історія)») та «Актуальні проблеми новітньої історії України», «Україна в світових еміграційних процесах кінця XIX – XX ст.: джерела, історіографія» (спеціальність 032 «Історія та археологія»).
4. **Мета і завдання освітнього компоненту. Мета курсу** – сформувати в студентів комплексне уявлення про урбанізаційні процеси в Україні в другій половині XIX – першій половині XX ст., ознайомити їх з основними закономірностями, особливостями регіонального та хронологічного характеру, а також із етапами розвитку урбанізації в Україні у цей період. Завдання: сформувати у здобувачів освіти розуміння наукових концепцій та теоретико-методологічних парадигм вивчення проблеми урбанізаційних процесів в Україні; сформувати у здобувачів освіти розуміння періодизації розвитку урбанізаційних процесів в Україні; сформувати у здобувачів освіти вміння визначати основні фактори,

закономірності та особливості урбанізаційних процесів в Україні в другій половині XIX – першій половині XX ст.; сформувавши у здобувачів освіти вміння характеризувати соціальну, економічну, суспільно-політичну, культурну, інфраструктурну, гуманітарну складові урбанізаційних процесів; сформувавши у здобувачів освіти вміння проводити системний аналіз оригінальних та опублікованих джерел до вивчення урбанізаційних процесів в Україні у зазначений період.

4. Результати навчання (Компетентності).

Для спеціальності 032 «Історія та археологія»:

Інтегральна компетентність:

- ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері історії та археології.

Загальні компетентності:

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність працювати автономно.
- ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні компетентності:

- СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.
- СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.
- СК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

Для спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)»:

Інтегральна компетентність:

- ІК. Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним..

Фахові компетентності:

- ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.
- ПК1. Знати закони наукового, соціального і професійного мислення, володіння комплексним, інтеграційним, історичним, динамічним, ситуаційним, системним
- підходами до наукового аналізу, здатність практично послуговуватись методами історико-правового дослідження.
- ПК2. Вміти визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснень історичних фактів, явищ, процесів, використовувати комплекс наукових дефініцій для вирішення науково-практичних завдань.
- ПК3. Знати та розуміти наукові основи певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу та правової системи у національному, європейському та світовому контекстах.
- ПК4. Оволодіння основними історичними концепціями, поняттями, судженнями; здатність критично оцінювати результати наукових досліджень, висувати гіпотези, вибудовувати моделі процесів і явищ української та всесвітньої історії
- ПК6. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.
- ПК8. Виявляти знання та розуміння наукових основ певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах та вміти моделювати їх у зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання.

5. Структура навчальної дисципліни.

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам.	Конс.	Форма
-------------------------------	--------	------	--------	------	-------	-------

				роб.		контролю
Змістовий модуль 1.						
Інфраструктура міст.						
Тема 1. Вступна лекція.	13	2		10	1	ДС
Тема 2. Виробнича інфраструктура	14	1	2	10	1	ДС
Тема 3. Соціальна інфраструктура	14	1	2	10	1	ДС
Тема 4. Транспортна інфраструктура	12		2	10		ДС
Тема 5. Планування та розбудова міст	15	2	2	10	1	ДС
Бали за результатами поточного оцінювання						12
Бали за активність						8
Модульна контрольна робота № 1.						МКР/30
Разом за I модулем	68	6	8	50	4	50
Змістовий модуль 2.						
Гуманітарні аспекти розвитку міст України						
Тема 6. Соціальна структура міст України	17	2	2	12	1	ДС
Тема 7. Людина і місто	14		2	11	1	ДС
Тема 8. Місто як поліетнічний центр	21	2	2	15	2	ДС
Бали за результатами поточного оцінювання						12
Бали за активність						8
Модульна контрольна робота № 2.						МКР/30
Разом за II модулем	52	4	6	38	4	50
Всього годин/Балів	120	10	14	88	8	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання (88 год)

Тема 1. Вступна лекція. (10 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 2. Виробнича інфраструктура. (10 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 3. Соціальна інфраструктура. (10 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 4. Транспортна інфраструктура. (10 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 5. Планування та розбудова міст. (10 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 6. Соціальна структура міст України. (12 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 7. Людина і місто. (11 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

Тема 8. Місто як поліетнічний центр. (15 год)

Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.

Опрацювання теми за навчальною літературою.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача вищої освіти (*щодо відвідування занять, наприклад*). Порухення дисципліни з боку здобувача освіти регулюється відповідно до Правил внутрішнього порядку університету (<https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-12/Правила%20внутрішнього%20розпорядку%20ВНУ%20імені%20Лесі%20Українки.pdf>).

Політика щодо академічної доброчесності. Під час виконання завдань потрібно дотримуватися принципів академічної доброчесності, не можна привласнювати результати інтелектуальної діяльності інших осіб. Відтак, при оформленні результатів своєї роботи, слід подавати покликання на джерело інформації. Жодна форма порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, плагіат, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу) недопустимі. У випадку таких дій – реакція згідно Кодексу академічної доброчесності, прийнятому у ВНУ імені Лесі Українки (<http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>).

Політика щодо дедлайнів та перескладання. За погодженням з викладачем часу і місця, пропущені за поважними причинами практичні заняття можна перездати не пізніше, ніж через 5 днів після проведення останнього практичного заняття і не пізніше ніж за 2 дні до завершення семестру. Форма перездачі пропусків погоджується з викладачем (може бути дистанційно).

Поточний контроль (мах - 40 балів)		Модульний контроль (мах - 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	30	30	100

До поточної модульної оцінки додаються бали за активну навчальну діяльність протягом семестру:

- 8 балів додаються, якщо на 75% практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення;
- 3 бали додаються, якщо на 25 % практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення.

V. Підсумковий контроль

Підсумкова форма контролю – залік. Результати заліку оцінюються в межах 60 балів. Складання заліку не є обов'язковим. Якщо студент отримав не менше 60 балів протягом семестру, він може не здавати залік. Залік проходить усно.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	
Оцінка	
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Аркуша О. Час народів. Історія України XIX ст. / Упор. Аркуша О., Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. К.: Літопис, 2016. 408 с.
2. Архипова С. Динаміка розширення меж м. Києва в XX ст.: історико-географічний аспект. *Регіональна історія України*. Збірник наукових статей. 2015 р. Випуск 9. С. 183–201. URL: http://history.org.ua/LiberUA/regions_2015_9/regions_2015_9.pdf (дата звернення: 28.08.2023).
3. Верменич Я. Історична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення. К.: Інститут історії України НАН України, 2011. 306 с.
4. Вінцковський Т. Міська дума Одеси в умовах революційних трансформацій: політичні аспекти діяльності (серпень 1917 – січень 1918 рр.). *Краєзнавство*. 2015 р. № 1–2. С. 60–69. URL: http://history.org.ua/LiberUA/kraj_2015_1/kraj_2015_1.pdf (дата звернення: 28.08.2023).
5. Водотика С. Міські соціальні frontiри у Наддніпрянській Україні в другій половині XIX – на початку XX ст. *Регіональна історія України*. Збірник наукових статей. 2015 р. Випуск 9. С. 263–277. URL:

- http://history.org.ua/LiberUA/regions_2015_9/regions_2015_9.pdf (дата звернення: 28.08.2023).
6. Водотика Т. Типологія міст Наддніпрянської України в контексті формування культури підприємництва в другій половині XIX – на початку XX ст. *Регіональна історія України*. Збірник наукових праць. 2014 р. Випуск 8. С. 155–169. URL: http://history.org.ua/JournALL/xix/xix_2012_20/xix_2012_20.pdf (дата звернення: 28.08.2023).
 7. Денисюк В. Транспортні проблеми на прифронтових територія Волині у роки Першої світової війни. *Військово-науковий вісник*. 2023. Випуск 40. С. 19–31.
 8. Денисюк В. Розвиток ринку товарів і постачання продуктів у Луцьку в 1914–1920 рр. / Волинь у роки Української революції 1917–1920 рр. Збірник наукових праць. Упор. А. Шваб. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. С. 176–193. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19591> (дата звернення: 28.08.2023).
 9. Живучи в модерному місті Київ кінця XIX – середини XX ст. / Упор. О. Бетлій, К. Диса, О. Мартинюк. К.: Дух і літера, 2016. 328 с. URL: <https://issuu.com/duh-i-litera/docs/kievsbornik> (дата звернення: 28.08.2023).
 10. Казакевич О. Між містом і селом: харчові практики у повсякденні української інтелігенції (друга половина XIX – початок XX століття). *City History, Culture, Society*. 2019. №7. С. 97–106. URL: <https://doi.org/10.15407/mics2019.07.097> (дата звернення: 28.08.2023).
 11. Капелер А. Росія як поліетнічна імперія: Виникнення. Історія. Розпад / Пер. з нім. Х. Назаркевич. Львів: Вид-во Укр. катол. ун-ту, 2005. 360 с.
 12. Константінова В. Урбанізація: південноукраїнський вимір (1861–1904 роки). Запоріжжя: АА Тандем, 2010. 596 с.
 13. Котинська К. Євреї у Львові – євреї про Львів. Літературний образ міста. *Eseurban*. Серія он-лайн публікацій Центру міської історії Центрально-Східної Європи. Серія номер 10. Львів, 2012. С. 1–15. URL: <http://www.lvivcenter.org/download.php?newsid=1079&fileno=1> (дата звернення: 28.08.2023).
 14. Кривопішин О. Розвиток залізничного транспорту і підготовка кадрів середньої ланки в другій половині XIX ст. *Проблеми історії України XIX — початку XX ст.* Збірник наукових праць. Випуск XX. С. 142–153. URL:

- http://history.org.ua/JournALL/xix/xix_2012_20/xix_2012_20.pdf (дата звернення: 28.08.2023).
15. Молчанов В. Розвиток міст Донбасу у другій половині XIX – на початку XX століття. *Проблеми історії України XIX – поч. XX ст.* 2017. Випуск 26. С. 113-134.
16. Прищепя О. Міста Волині у другій половині XIX – на початку XX ст. Рівне: ПП ДМ, 2010. 287 с.
17. Kholodilin K., Gerasymov T. Coping with the Consequences of a Housing Crisis During the Great War: The Case of Right-Bank Ukraine in 1914–1918. *International Journal of Regional and Local History*. Volume 14. 2019. Issue 1. P. 1–20. <https://doi.org/10.1080/20514530.2019.1596455> (дата звернення: 28.08.2023).
18. Shvab A., Denysiuk V. Food supply of the frontline cities of the Volhyn governorate in 1914–1917. *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*. 2020. № 14. P. 76–85. doi: 10.24919/2519-058x.14.197791.

Інтернет-ресурси:

19. Центр міської історії Центрально-Східної Європи (Львів). URL: <http://www.lvivcenter.org/uk/> (дата звернення: 28.08.2023).
20. Centre for Urban History / Центр міської історії (Лестер, Великобританія). URL: http://www2.le.ac.uk/departments/urbanhistory?uol_r=c9caa55e (дата звернення: 28.08.2023).
21. Urban History / Міська історія (Кембридж, Великобританія). URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/urban-history> (дата звернення: 28.08.2023).